

← [Forrige artikel](#)

Vendsyssel Årbog 2025

Kategori: [Anmeldelser](#)

Visninger: 164

Del artikel: [f](#) [t](#) [in](#)

Vendsyssel Årbog 2025

Historisk Samfund for Vendsyssel

179 sider illustreret, 150 kr. + forsendelse for ikke medlemmer

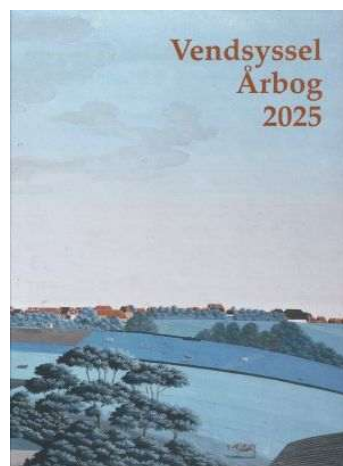
Af *Per Ole Schovsbo*

Den af Hans Nielsen redigerede årbog indledes af formanden for Historisk Samfund for Vendsyssel og ledere af faderens museum i Try, cand.mag. Anna Kathrine Nielsen, med en tour de force gennem samfundets 110 års historie og ikke mindst de forrygende mange ekskursioner og udflugter, der siden 1995 har været arrangeret for samfundets medlemmer. Hertil kommer en liste over de ca. 30 mindstesten over markante personer og historiske begivenheder som samfundet har ladet rejse siden 1918. Gad vide om der er andre historiske samfund, der kan stikke den?

Den næste artikel er skrevet af cand.mag. Anne Provst, direktør for Museet for Forsyning og Bæredygtighed på Dorf Møllegård. Det er møllegårdens stuehus det drejer sig om. Det blev opført i 1925 som erstatning for et ældre fra 1870. Den lokale arkitekt Charles Jensen (1882-1939) tegnede stuehuset, inspireret af stilen "Bedre Byggeskik" der blev stiftet i Odense i 1915, for at gøre dansk arkitektur mere renfærdig. Forfatteren gennemgår bygningens arkitektoniske detaljer, der også afslører en række tilfælde af genbrug af materialer fra det ældre stuehus.

Slægtsforsker og lokalhistoriker Hugo Kristensen, Bjørnager ved Mosbjerg, fortæller om guldaldermaleren Martinus Rørbye (1803-1848) og hans rejser til Vendsyssel. Her drejer det sig om rejsen i 1847, som forfatteren beskriver på grundlag af regnskabsbøger, korrespondance og et antal tegninger. Hele familien Rørbye tog i 1847 fra København til Samsø, hvor hustruen og børnene besøgte familie. Rørbye selv tog videre og ankom til Frederikshavn med pakkeposten et par dage efter rejsens begyndelse. Herfra tog han til Læsø og Skagen, hvor han udførte en række tegninger. Motiverne kan genfindes på flere af Rørbyes oliemalerier. Godt en måned senere rejste Rørbye tilbage til København via Samsø, hvor han forenedes med familien. Artiklens udvalg af Rørbyes tegninger og malerier fra Statens Museum for Kunst er fremragende. De burde kunne supplere lokalhistoriske og topografiske egnbeskrivelser.

Afdøde redaktør Christen Nørrelykke skriver veloplagt om de svenske stenhuggere der i det østlige Vendsyssel omdannede kampesten til landbrugsbygninger, der meget solidt og koldt erstattede de

ældre af bindingsværk og stråtag. Stenhuggerne kom i kortere eller længere perioder fra fattige forhold i det centrale og vestlige Sverige, og arbejdede med stor autoritet, for at tjene penge til at etablere sig i hjemlandet. Det lader til, at de begyndte på Hirsholmene ved Frederikshavn og tog derefter til fastlandet, hvor de arbejdede frem i de første årtier af 1900-tallet. Der er flere fornemme bygninger af kløvet kamp bevaret fra den tid, heriblandt ,tror anmelderen, også ladegården på Bangsbo, der er opført i flere omgange frem i 1920'erne. Den lidt ufærdige artikel, der blev trykt i Vendsyssel Tidende i 1966, afrundes af to efterskrifter, hvoraf det ene kort omtaler stenhuggerne på Hirsholmene ud for Frederikshavn.

Det viser sig, ved anmelderens nærmere undersøgelse, at de mange sten fra den udvaskede moræne på Hirsholmene blev til brosten og bygningssten allerede fra 1870'erne. Entreprenøren var Carl Gustav Bovin (1837-1917), og han havde et stort antal svenske og danske stenhuggere i gang frem til 1884. Herefter flyttede Bovin virksomheden til Frederikshavn, hvor sønnen Charles F. Bovin overtog firmaet, der gik videre til sønnen Svend Bovin. Han udmærkede sig som tegner og billedhugger, mens broderen, Karl Bovin, blev en kendt landskabsmaler.

Den læreruddannede forfatter, Hans Gregersen, fortæller lavmælt om købstadsliv i 1950'erne for en dreng i Sæby, dengang byen var intakt med alle institutioner, forretninger, foreninger, strenge forældre, skoler med udenadslære, biografilm og afdansningsballer – som alle os, der har oplevet de fattige 1950'ere kan huske. Alligevel var det en tryk periode i læ af besættelsens fem år, og optagelser af filmen "Far til fire på landet", som alle i Sæby oplevede på nært hold. Havnen var central for byen med fiskeri og rutefart. Der var kongebesøg og en ung borgmester, der omsider klarede sig godt. Nu er alt forandret og byen er ikke længere centrum for sin egen kommune, boligbyggeriet er eksploderet og jernbanerne nedlagt. Men minderne har man tilbage.

Lokalhistorikeren og tidligere chef for Nordjyllands Trafikselskab, Hans Fink, fortæller om skudehandelen fra strandene ved Løkken hovedsageligt til Norge i 1800-tallet. Udgangspunktet er et antal malede skibsportrætter af dæksbåde, der er udført af lokale kunstnere. De blev bestilt af ejerne af skibene og viser minutiøst skrog, rig og sejl. Sammen med arkivmaterialet giver de også fine oplysninger om tidens skudehandel på Norge, ligesom sluppen fra Uggerby Strand – hvis vrage netop er flyttet til i Norge. Artiklen fortæller solid og gennearbejdet lokalhistorie og bringer meget nyt, krydret med spændende smuglerhistorier.

Fhv. museumsdirektør Mogens Thøgersen, udvider baggrunden for en avisannonce fra 1843, der tilbyder en enlig herre eller dame et smukt værelse til leje i Hjørring med egen opgang og udsigt til skibe i havnen. Det er en veloplagt og kort artikel, der giver et uventet og fint supplement til byens historie.

Lærer og slægtsforsker Jens Aaberg skiver om Maren Laursdatter Brøndlunds død, begravelse og skifte i Gærum sogn i det herrens år 1765. Den er godt fortalt, og giver et veldokumenteret tidsbillede.

Cand.phil. tidligere arkivar, Erik S. Christensen, fremlægger en spændende og særdeles velskrevet kriminalhistorie fra slutningen af 1800-tallet, der udspiller sig i fiskerimiljøet ved Island, hvor især engelske fiskere havde svært ved at overholde den gældende fiskerilovgivning. Island var dengang under Danmark, men forberedte sin selvstændighed. I 1899 indbragte inspektionsskibet "Absalon" en engelsk fisketrawldamper "Royalist" til Frederikshavn, fordi den havde fisket ulovligt i dansk territorialfarvand. Men det viste sig, at samme skib 10 år tidligere også havde fisket ulovligt ved Island – og havde med vold unddraget sig arrest af den stedlige politimester ved en forretning til søs, hvor politimesterens båd kæntrede og to mand omkom. Sagen blev pådømt og de skyldige straffet med fængsel og bøde.

Arkivar, cand.mag. Jørgen Peder Clausager og arkivar og redaktør Hans Nielsen fortæller om de såkaldte Wienerbørn, der som feriebørn kom til Danmark efter 1. verdenskrig. Artiklen gør status over situationen i Vendsyssel i 1921. Flere bevarede kontakten med Danmark og nogle forblev i landet, heriblandt arkitekt, kgl. bygningsinspektør, Leopold Teschl, der fik tegnestue i Frederikshavn.

Forfatteren og tidligere TV-chef, Simon Jacobsen, skriver om Hjørring som vintersportsby, at skisport blev forsøgt allerede i 1891 i Dyrehaven ved København til herværende nordmænds "Lavmaal af Respekt", som der står i Aarhus Stiftstidende. Under besættelsen 1940-45 kom der for alvor gang i sporten. Hjørring Skiløberforening blev således stiftet i 1941, samme år som man afholdt en langrendskonkurrence. Året efter besluttede man at anlægge en skihopbakke i Hjørring Bjerger, der blev opført i 1943, men først indviet i 1951 på grund af manglende sne. I de følgende år svigtede sneen regelmæssigt, og først i 1958 kunne der afholdes danmarksmesterskab i skihop i Hjørring, og der blev med lange mellemrum gennemført større arrangementer frem til 1975, hvor skiløberforeningen blev nedlagt. Artiklen, der desværre skæmmes af uskarpe illustrationer, viser at skisporten – af naturlige årsager - næppe bliver en dansk nationalsport.

Historikeren, cand.mag. Johanne Frederiksen, fortæller om en familie i Skagen Østerby med udgangspunkt i Folketællingen fra 1845. Hovedpersonen er Maren Sophie Jensdatter, der er født i Skagen i 1798 og som gennem et par ægteskaber bliver moder til fire børn og et bonusbarn, der alle får efternavne efter deres respektive fædre. Resultatet er en børnegruppe med forskellige efternavne. Familien og dens efterkommere boede i det hus, der senere er overført til Skagens Fortidsminder på Svallerbakken. Det er en fornem lille studie af en kludetæppefamilie, der trods modgang bevarede sammenholdet.

Herefter følger en anmeldelse af Jens-Peter Fage Madsens bog om Dansk-amerikanere - heriblandt flere oprindeligt fra Vendsyssel - i krig for Amerika under Første Verdenskrig, udgivet i 2025. En oversigt over årets aktiviteter på museerne og arkiverne i Vendsyssel. Anmelderen glæder sig over aktiviteterne på det af tyskerne opførte Bangsbo Fort (Batterie Süd) selvom levendegørelsen måske ikke er lige klædelig og på det lille museum Sognefogedgården i Frederikshavn. Ikke mindst erindringerne om den sidste ejer, Peter Munk, der, takket være sparekassedirektør Helge Conradsen og advokat Niels Qvist i Frederikshavn, brugte sin opsparede formue til to fonde. Den ene til støtte for værdigt trængende i Frederikshavn kommune, den anden til Sognefogedgårdens bevarelse som museum. Det er også imponerende, at det lykkedes at tilføre den nedrivningstruede hovedgård Knivholt med park meningsfulde aktiviteter, ligesom arbejdet med restaureringen af Ellinggård, hvor Tordenskjold skulle have holdt til, når han ikke bankede svenskerne.

Vendsyssel Årbog 2025 er velredigeret og fint illustreret med enkelte undtagelser, hvor illustrationerne er uskarpe. Den fortæller om et levende historisk samfund, der på misundelsesværdig vis er i sand til at formidle og fastholde den lokale identitets mange facetter i et letlæseligt sprog. Også denne gang mangler der et kort, der viser aktiviteternes lokalisering i landsdelen og de forskellige præsentationer af artiklernes forfattere kunne godt forkortes en del.

[Historie-online.dk, den 21. januar 2026]

← [Forrige artikel](#)

SE RELATEREDE ARTIKLER

